

MĂiestRIA ȘI FRUMUSEȚEA CUSĂTURILOR ȘI ȚESĂTURILOR CIOBĂNEȘTI

DOMNICA BAJMATARĂ

Valoarea creațiilor artistice privitoare la portul popular și țesături este foarte remarcabilă. Ea prezintă aspecte numeroase și variate.

Costumul popular și țesăturile ciobănești sînt sinteze ale măiestriei și gustului creator. Meșterii, prin îndemînarea lor, au desăvîrșit croiala, ornamentația și aplicarea cromaticii într-o perfectă îmbinare artistică.

Aici, la poalele Parîngului, s-au stabilit, cum se știe, țărani oieri veniți din motive diferite; economice, sociale din Mărginimea Sibiului. Ungurenii au adus un port sobru. Caracteristica lui o constituie armonia dintre culorile alb și negru, care-i dă o anumită eleganță și au păstrat sistemul de ornamentare a locuinței cît și țesăturile de interior cu o ornamentație și o cromatică diferită de cele ale localnicilor.

Între arta populară, cu o tradiție puternică, s-au infiltrat elementele noi. Deși țărani oieri nu s-au amestecat cu populația localnică mult timp, motivele ornamentale, armoniile cromatice sau piesele textile au pătruns și în tradiția locală.

Un fapt demn de reținut este că zona novăceană nu ne oferă o bogată gamă cromatică în port, culorile predominante sînt alb și negru. Dozarea echilibrată a acestor două culori, atît în portul femeiesc cît și în cel bărbătesc, oferă ansamblului de port un farmec și o sobrietate deosebită.

Elementele decorative de pe iie sînt dispuse vertical pornind de la guler și ajungînd la foduri. Ele sînt alcătuite din „ciocănele” de forma unor benzi negre, care reprezintă o

dezvoltare a vechilor „dului”. Pe marginile „ciocănelor” sînt cusute „penele” — alcătuite din motive, reprezentînd frunza și floricele stilizate. Ornamentația mîneții apare în acest mod foarte bogată și de un caracter aparte. Pe piept sînt cusute trei pînă la cinci rînduri de „ciocănele” mărginite de pene, frunze și floricele, care coboară dinspre guler spre talie. Fodorii de la mîneți sînt mărginiți de dantelă neagră. Ornamentația de la „beată”, guler, este realizată într-un punct extrem de fin și, care, necesită să fie scos în evidență. Motivele ornamentale — penele sînt lucrate „crucește”. Poalele erau formate din două foi una în față și alta în spate, iar lateral cite 2—3 cline, pentru a fi mai strînse în talie și mai largi pe poale. Poalele mai recente sînt croite din 4—5 foi cu un tiv lat pe margine și brodate cu 2—3 rînduri de șebace. Astăzi poalele au început să fie brodate la mașină și plisate foarte mărunt. Șoarțele negre erau țesute în patru ițe. În ultimii ani se poartă șoarțe din postav negru, ornamentate cu motive geometrice dispuse pe două registre orizontal lucrate cu lînă fină, fir galben și mătase neagră. Șoarțele, pe margini, au dantelă neagră și rozete, iar șorțul din față, în partea de jos, are ciucuri din mătase neagră.

Pieptarul lucrat din piele albă de miel, este ornamentat cu broderii fine foarte migăloase, cu arnici negru, roșu cafeiniu, verde, galben, fir auriu, cu motive florale și geometrice. Coloritul lui este sobru, negru predominînd. Cojocul muieresc este un cojoc mai lung care acoperă talia și are mîneți. Motivele sînt asemănătoare celor de pe pieptare.

Portul ungurenesc bărbătesc s-a infiltrat și în portul tradițional. Dispoziția ornamentului este unitară. Motivele florale, rar geometrice, sînt repartizate în jurul gîtului la gura cămășii, împrejurul clinilor și la marginea mîneților. Motivele se execută „crucește” cu arnici negru. Piese componente ale cămășii se încheie cu cheiță.

O altă piesă a costumului bărbătesc o constituie cioarecii lucrați din dimie albă. Cioarecii de sărbătoare sînt confecționați din dimie din lînă țigaie, iar pentru zile de lucru din dimie din lînă țurcană.

Părțile componente sînt încheiate printr-o cusătură specifică executată cu lînă fină albă răsucită în două.

Vara se poartă ismene lucrate din pînă albă.

Pieptarul înfundat este ornamentat în jurul gîtului pe margini cu motive florale, foarte migăloase cu arnici negru, roșu, cafeniu, etc. În ornamentul buzunarelor se introduce numele proprietarului și anul cînd este confecționat. Bărbații mai poartă și bițușca ornamentală.

Coloritul cămășii femeiești și bărbătești și a pieptarelor este de o sobrietate rafinată, motivele cusute cu negru se detașează pe fondul alb.

Costumul tradițional a înglobat costumul ungurenesc care era mai puțin răspândit, deci tradiția nu este ceva static ci ea se schimbă, se îmbogățește permanent. Ceea ce este astăzi nou, mâine poate deveni tradițional.

Țesutul pieselor decorative de interior, prin calitatea și materialul din care se făceau, prin rolul funcțional al lor și datorită tendinței de îmbogățire a ornamentului, au dus la cunoașterea diferitelor tehnici :

— tehnica cea mai simplă o constituie țesutul în două ițe. Cel mai simplu mod de decorare în această tehnică este

în „vergi” de diferite culori pe ștergere, fețe de masă, săcătee.

Tehnici mai complicate se folosesc la țesutul țolurilor, straielor, macaturilor, realizându-se prin nevedit, ornamentate în carouri și romburi în 3—4 ițe. În ultimul timp s-a trecut la neveditul în 10—12—30 ițe. Motivele ornamentale rezultate sînt de obicei geometrice.

— În țesutul pieselor necesare pentru ornamentarea interiorului, pentru a obține un efect decorativ deosebit se recurge la o tehnică mai complicată „alesătura”.

Țesăturile ciobănești după scopul căruiia îi sînt afectate sînt de 4 feluri :

- țesături de uz gospodăresc ;
- țesături decorative pentru interior ;
- țesături pentru confecționarea îmbrăcăminteii ;
- țesături legate de obiceiuri-tradiții.

Mai puțin însemnate din punct de vedere artistic, dar avînd un rol utilitar bine determinat, țesăturile de uz gospodăresc din cînepă, lînă sau bumbac se țes într-o tehnică simplă 2—4 ițe mai rar prin „nevedit”.

Țesăturile care înviorau interiorul de lucru al gospodării țărănești erau : țolul din lînă alb, cu vergi sau pătrate negre așternut pe pat, căpățiile ornamentate cu vergi, fața de masă țesută și ornamentată cu vergi colorate transversale.

Pentru depozitarea și transportul cerealelor se țesau saci și fiecare femeie avea însemnele proprii pentru recunoaștere la moară. În bucătăria țărănească se folosesc pentru strecurat cașul și transportul lui în piață săculețe mici țesute. O altă piesă întrebuințată o constituie săcăteul sau traista din lînă țesută în două — patru ițe. Frecvent se întîlnesc și disații. Traista a cărei frumusețe este realizată

prin vărguțe, iar printre vărguțe rinduri de motive geometrice dispuse cu gust artistic, este o piesă foarte des întâlnită.

Prin sobrietatea ornamentelor, cât și prin echilibrul culorilor, traista se armonizează în tonul costumului. Fiecare pinză de uz gospodăresc a dat posibilitatea de manifestare a fanteziei creatoare în procesul de dezvoltare a laturii artistice.

Ornamentarea țesăturilor decorative pentru interior forma și ornamentica lor sînt determinate de rolul pe care-l joacă fiecare piesă în interior. Sistemul tradițional de organizare al interiorului cuprinde „masa de perete” — o foaie îngustă de 50—70 cm. și lungă de 2 m din bumbac, ornamentată cu vergi, iar printre vergi cu motive geometrice dominate de negru. Masa de perete apare de obicei pe unul

Ștergarele prinse în fluturi pe pereți, fața de masă, și din pereți sau doi pereți.

uneori perdelele completează decorația interiorului. Pe pat se aștern pături de lînă și căpătii. Țolurile și straietele erau nelipsite din nici un interior

Dacă masa de perete a dispărut, ea a fost înlocuită cu scoarța în roate, aleasă cu firul înainte, policromă, covorul lucrat din lînă naturală albă, neagră și brună, în motive geometrice de dimensiuni mari. Scoarțele din această zonă au aspect deosebit față de cele tradiționale.

În ultimul timp se lucrează macaturile nevedite și macaturile cu cuiul, ornamentate cu motive geometrice. În interiorul țărănesc apar macaturile de același tip lucrate cu cuiul, pe pat și pe perete, ornamentate cu motive geometrice în interior, iar chenarul, cu motive florale. Toate țesăturile întîlnite în interiorul novăcean constituie ansambluri decorative bogate, bine încheiate, formînd o unitate omogenă, prin material, tehnică de lucru, motive decorative și cromatică

Țesăturile decorative pentru interior sînt realizate în război, iar ulterior au apărut țesăturile de decor. Cusăturile apărute recent, fața de masă, mileurile, sînt cusute pe etamină, matador, ornamentate cu motive geometrice. Caracteristica cusăturilor o constituie armonia dintre culoarea materialului pe care se lucrează și culoarea arniciului (melană) negru și roșu.

Țesăturile ciobănești reflectă simțul artistic. Transformările economico-sociale se reflectă și în arta țesutului. Vechile țesături sînt substituie tot mai mult de piese noi care deși valorifică creator ornamentica tradițională, aduc și elemente noi.

Trebuie urmărită creația artistică în spiritul autenticității ei, deci în spiritul tradiției populare cu adevărat valoroase.